

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG‘LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT TIBBIYOT UNIVERSETETI
KOMMUNAL VA MEHNAT GIGIYENASI, EKOLOGIYA KAFEDRASI**

*“Urbanizatsiya va globalizatsiya sharoitida ekologik muammolar va ularni aholi salomatligiga ta’siri” mavzusidagi
Respublika ilmiy-amaliy anjumani*

*Республиканская научно-практическая конференция на тему
«Экологические проблемы в условиях урбанизации и глобализации и их воздействие на здоровье населения»*

TOSHKENT-2026

*“Urbanizatsiya va globalizatsiya sharoitida ekologik muammolar va ularni aholi salomatligiga ta’siri” mavzusidagi
Respublika ilmiy-amaliy anjumani*

**O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni Saqlash Vazirligi
Toshkent davlat tibbiyot universiteti
Kommunal va mehnat gigiyenasi, ekologiya kafedrası**

***“URBANIZATSIYA VA GLOBOLIZATSIYA SHAROITIDA EKOLOGIK
MUAMMOLAR VA ULARNI AHOLI SALOMATLIGIGA TA’SIRI”
MAVZUSIDAGI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI***

***Toshkent shahrida 2026 yil 12 martda o‘tkazilgan
Respublika ilmiy-amaliy anjuman
materiallari to‘plami***

Toshkent -2026

*“Urbanizatsiya va globalizatsiya sharoitida ekologik muammolar va ularni aholi salomatligiga ta’siri” mavzusidagi
Respublika ilmiy-amaliy anjumani*

Tahrir hay’ati:

- Boymurodov Sh.A.** - Toshkent davlat tibbiyot universiteti rektori t.f.d., professor
- Iskandarova G.T.** - Toshkent davlat tibbiyot universiteti Kommunal va mehnat gigiyenasi, ekologiya kafedrası mudiri, t.f.d., professor
- Tashpulatova M.N.** - Toshkent davlat tibbiyot universiteti Kommunal va mehnat gigiyenasi, ekologiya kafedrası katta o‘qituvchisi, PhD
- Rashidov V.A.** - Toshkent davlat tibbiyot universiteti Kommunal va mehnat gigiyenasi, ekologiya kafedrası assistenti

Moderatorlar:

Kommunal va mehnat gigiyenasi, ekologiya kafedrası dotsenti:

Yusupxo‘jayeva A.M.;

Kommunal va mehnat gigiyenasi, ekologiya kafedrası assistentlari:

Xadjayeva U.A., Islamova G.A.

To‘plamga 2026-yil 12-martda bo‘lib o‘tgan “Urbanizatsiya va globalizatsiya sharoitida ekologik muammolar va ularni aholi salomatligiga ta’siri” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjumani maqolalari kiritilgan.

*To‘plamga kiritilgan materiallarning mazmuni va sifati uchun
muallif(lar) javobgardir*

*“Urbanizatsiya va globalizatsiya sharoitida ekologik muammolar va ularni aholi salomatligiga ta’siri” mavzusidagi
Respublika ilmiy-amaliy anjumani*

hamda tuproqning biologik faolligini kuchaytiradi. Bu esa agroekotizimning ekologik barqarorligini ta’minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

**CHIQUINDILARNI SARALASH VA ULARNI EKOLOGIK XAVFSIZ
ZARARSIZLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI**

*Islamova G.A. - ToshDavTU Kommunal va mehnat gigiyenasi, ekologiya
kafedrası assistenti*

*Qurbonnazarov X.J. - ToshDavTU Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi ta’lim
yo‘nalishi 3-bosqich talabasi*

Chiqindilar muammosi bugungi global ekologik muammolardan biri hisoblanadi. Statistik ma’lumotlarga ko‘ra, dunyoda har yili 2 milliard tonnadan ortiq maishiy chiqindi hosil bo‘lmoqda va prognozlarga binoan, 2050-yilga borib bu ko‘rsatkich 3,4 milliard tonnaga yetishi mumkin. Bu holat ekologik xavflarni kuchaytirib, chiqindilarni boshqarish tizimlarini yanada takomillashtirish zaruratini yuzaga keltiradi.

Hududiy miqyosda ham bu muammo dolzarbdir: O‘zbekistonda har yili o‘rtacha 7–8 million tonna maishiy chiqindi hosil bo‘ladi. Respublikada 200 dan ortiq chiqindi poligonlari mavjud bo‘lib, ularning bir qismi zamonaviy ekologik talablarga mos ravishda modernizatsiya va rekultivatsiyani talab etadi. Chiqindilarni qayta ishlash va utilizatsiya qilish tizimlarini rivojlantirish ekologik xavfsizlikni ta’minlash va resurslardan oqilona foydalanish nuqtayi nazaridan muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Bu yo‘nalishda olib borilayotgan tadqiqotlar chiqindilarni boshqarishning innovatsion usullarini ishlab chiqish, ularning atrof-muhitga ta’sirini kamaytirish hamda qayta ishlash salohiyatini oshirishga qaratilgan bo‘lishi lozim. Bu esa ekologik barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyot tamoyillarini amalga oshirishga xizmat qiladi.

*“Urbanizatsiya va globalizatsiya sharoitida ekologik muammolar va ularni aholi salomatligiga ta’siri” mavzusidagi
Respublika ilmiy-amaliy anjumani*

Chiqindilarni samarali boshqarish tizimida saralash muhim bosqichlardan biri hisoblanadi. O‘zbekistonda chiqindilarni turlari bo‘yicha saralash usullarini modernizatsiya qilish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va avtomatlashtirilgan saralash liniyalarini rivojlantirish ekologik xavfsizlikni ta’minlashda muhim ahamiyatga ega. Saralash jarayonini takomillashtirish chiqindilarni qayta ishlash salohiyatini oshiradi, poligonlarga tushadigan yuklamani kamaytiradi hamda ikkilamchi resurslardan samarali foydalanishga imkon yaratadi. Shu bois, chiqindilarni boshqarish tizimida innovatsion yondashuvlarni joriy etish va aholi o‘rtasida ekologik madaniyatni oshirish dolzarb vazifalardan biridir.

Tadqiqotlarga ko‘ra, chiqindilarni to‘g‘ri saralash orqali ularning 50–60 foizigacha qismini qayta ishlash mumkin. Masalan, 1 tonna qog‘ozni qayta ishlash orqali 17 ta daraxtni kesilishdan saqlab qolish mumkin. Organik chiqindilar umumiy chiqindilarning 30–40 foizini tashkil qiladi. Ularni kompostlash orqali ekologik toza o‘g‘it olish mumkin. Bu usul qishloq xo‘jaligida tuproq unumdorligini oshirishga yordam beradi.

Chiqindilarni zararsizlantirish — ekologik xavfsizlikni ta’minlashning asosiy yo‘nalishlaridan biri. Termik zararsizlantirish usulida chiqindilar yuqori haroratda yoqilib, ularning hajmi 80–90 % gacha kamaytiriladi. Bu usul chiqindilar miqdorini qisqartirsa-da, atmosferaga chiqadigan gazlarni kamaytirish uchun filtr va tozalash tizimlarini qo‘llash zarur.

Chiqindilarni qayta ishlash resurslarni tejash va ikkilamchi xomashyo olish imkonini beradi. Masalan, alyuminiy chiqindilarni qayta ishlash yangi alyuminiy ishlab chiqarishga nisbatan 95 % gacha energiyani tejaydi. Shisha chiqindilarni qayta ishlash esa energiya sarfini taxminan 30 % ga kamaytiradi va yangi mahsulotlar ishlab chiqarish uchun xomashyo bazasini kengaytiradi.

Chiqindilarni zararsizlantirish va qayta ishlash ekologik xavfsizlikni ta’minlash hamda tabiiy resurslardan samarali foydalanish uchun muhim ahamiyatga ega. O‘zbekistonda chiqindilarni boshqarish tizimlarini modernizatsiya qilish barqaror

*“Urbanizatsiya va globalizatsiya sharoitida ekologik muammolar va ularni aholi salomatligiga ta’siri” mavzusidagi
Respublika ilmiy-amaliy anjumani*

rivojlanish va atrof-muhitni muhofaza qilishga xizmat qiladi.

**ATMOSFERA HAVOSI IFLOSLANISHINING IMMUN TIZIMGA
TA’SIRI VA AHOLI ORASIDA SOG‘LOM TURMUSH TARZINI
SHAKLLANTIRISH**

Ilhomjonova A.I. - Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti, davolash fakulteti

1-kurs talabasi

Hozirgi davrda atmosfera havosi ifloslanishi global ekologik va tibbiy muammolardan biri hisoblanadi. Ayniqsa sanoatlashuv, urbanizatsiya va transport vositalari sonining ortishi natijasida havoga zararli moddalar — azot oksidlari, oltingugurt dioksidi, uglerod oksidi hamda mayda dispers zarrachalar (PM2.5 va PM10) keng miqdorda ajralmoqda. JSST ma’lumotlariga ko‘ra, havo ifloslanishi millionlab insonlarda surunkali kasalliklar va erta o‘lim holatlarining asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Havo sifati yomonlashuvi nafaqat nafas olish va yurak-qon tomir tizimiga, balki insonning immun tizimiga ham salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

Immun tizim organizmni tashqi zararli omillardan himoya qiluvchi murakkab biologik mexanizmdir. Havo tarkibidagi zararli kimyoviy birikmalar va mayda zarrachalar nafas yo‘llari orqali organizmga kirib, hujayra darajasida oksidlovchi stressni keltirib chiqaradi. Natijada yallig‘lanish jarayonlari kuchayadi va immun javob reaksiyasi buziladi. Mayda dispers zarrachalar (PM2.5) alveolalarga chuqur kirib borib, qon aylanish tizimiga o‘tishi mumkin. Bu jarayon immun hujayralar faoliyatining susayishiga, organizmning infeksiyalarga chidamliligi kamayishiga olib keladi. Ayniqsa bolalar, qariyalar va surunkali kasalliklarga chalingan shaxslar xavf guruhiga kiradi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, uzoq muddatli havo ifloslanishi ta’siri allergik kasalliklar, bronxial astma va autoimmun kasalliklar rivojlanish xavfini oshiradi.

*“Urbanizatsiya va globalizatsiya sharoitida ekologik muammolar va ularni aholi salomatligiga ta’siri” mavzusidagi
Respublika ilmiy-amaliy anjumani*

MUNDARIJA

CHIQINDILARNI ALOHIDA YIG’ISH VA QAYTA ISHLASHNING HUDUD EKOLOGIYASIGA TA’SIRI (EKO-MENEJMENT MODELI)	4
<i>Aynakulov M.A.</i>	
YIRIK SHAHARLARDA EKOLOGIK XAVFSIZLIKNI TA’MINLASH: MUAMMOLAR VA INNOVATSION YECHIMLAR	6
<i>Abduraxmanova N.A.</i>	
TIBBIYOT OLIY TA’LIM MUASSASALARINING ICHKI MUHIT DIZAYNI	10
<i>Bahtiyorov M.D., Nasritdinova F.K.</i>	
YOSHLAR EKOLOGIK MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING AYRIM MASALALARI	12
<i>Jo’rayev B.N.</i>	
SUV HAVZALARINING EVTROFIKATSIYASI: FOSFAT VA NITRATLAR ASOSIDA EKOLOGIK TAHLIL	15
<i>Iskandarova G.T., Ubbiniyazova A.M., Tajiyeva G.I.</i>	
SHAHARNING QULAY MUHITINI SHAKLLANTIRISH JARAYONINI BAHOLASHNING GIGIYENIK JIHLTLARI	17
<i>Iskandarova G.T., Ozodova M.A.</i>	
TURISTIK ZONALARDA SANITARIYA HOLATINI GIGIYENIK BAHOLASH	20
<i>Iskandarova G.T., Ubbiniyazova A.M., Mirzaliyeva K.Q.</i>	
QURG’OQCHILIK. SUV RESURSLARINING KAMAYISHI VA BOSHQARISH	22
<i>Iskandarova G.T., Raximov M.K.</i>	
KICHIK AHOI PUNKTLARI OQOVA SUVLARINI TOZALASH TEXNOLOGIYASINI RIVOJLANTIRISH	24
<i>Iskandarov A.B., To’xtaboyeva L.U.</i>	
TOSHKENT SHAHRIDA ATMOSFERA HAVOSI IFLOSLANISHINING HOZIRGI HOLATI VA EKOLOGIK MONITORING MASALALARI	26
<i>Iskandarov A.B., Abdusattorov A.F.</i>	
MAKULATURANI QAYTA ISHLASH FABRIKASI OQOVA SUVLARINI BIOLOGIK TOZALASH	29
<i>Iskandarov A.B., Yunusova Y.I.</i>	
TIBBIY BUYUMLARNI ZARARSIZLANTIRISHNING ZAMONAVIY USULLARI VA GIGIYENIK AHAMIYATI	31
<i>Iskandarov A.B., Rashidov V.A.</i>	

“Urbanizatsiya va globalizatsiya sharoitida ekologik muammolar va ularni aholi salomatligiga ta’siri” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjumani

PENOPOLIURETAN PLITALAR ISHLAB CHIQRISHDA CHIQINDILARNING ISHCHILAR SALOMATLIGI VA ATROF-MUHITGA TA’SIRI	33
<i>Iskandarov A.B., Badalova D.M.</i>	
ANTROPOGEN SHO‘RLANISH SHAROITIDA GLYCYRRHIZA GLABRAL ASOSIDA EKOTIZIM BARQARORLIGINI TIKLASH MEXANIZMLARI	35
<i>Islamova G.A., O’sarova A.Z.</i>	
CHIQINDILARNI SARALASH VA ULARNI EKOLOGIK XAVFSIZ ZARARSIZLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	37
<i>Islamova G.A., Qurbonnazarov X.J.</i>	
ATMOSFERA HAVOSI IFLOSLANISHINING IMMUN TIZIMGA TA’SIRI VA AHOLI ORASIDA SOG‘LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISH	39
<i>Ilhomjonova A.I.</i>	
ATMOSFERA HAVOSI IFLOSLANISHINING AHOLI SALOMATLIGIGA TA’SIRINI OLDINI OLISH: HOZIRGI KUN MUAMMOLARI VA PROFILAKTIKA CHORALARI	41
<i>Mamadaliyev A.B., Omonboyev R.A.</i>	
KADMIY (II) NI 5-METIL-(PIRIDIL-2-AZO)-2-GIDROKSI-4- METOKSI BENZOL YORDAMIDA ANIQLASH	44
<i>Navruzov F.M., Asqarov M.M.</i>	
MARKAZLASHGAN, QADOQLANGAN VA AVTOMATLARDAN OLINADIGAN ICHIMLIK SUVLARIGA GIGIYENIK BAHO BERISH: UCHTA MANBA ASOSIDA SIFAT TAHLILI	45
<i>Raximov B.B., Mamatqulova M.Z.</i>	
TURAR JOY MASSIVLARIDA HAVO IFLOSLANISHINING AHOLI SALOMATLIGIGA TA’SIRINI GIGIYENIK BAHOLASH	48
<i>Salomova F.I., Sharafatdinova A.A.</i>	
SHAHARNING FUNKSIONAL MINTAQALARINI KO‘KALAMZORLASHTIRISH DARAJASINI GIGIYENIK BAHOLASH	50
<i>Sadullayeva X.A., Jiemuratova J.M.</i>	
IQLIM O‘ZGARISHI VA REPRODUKTIV SALOMATLIK	52
<i>Safarov O.Sh.</i>	
SIMPTOMATIK APIKAL PERIODONTITDA MIKROBIAL EKOLOGIYANING KESIM METAGENOMIK TAHLILI	54
<i>Safarov O.Sh.</i>	
TIZIMLI-EKOLOGIK TAHLIL	55